

EU:n taloudelliset toimet koronakriisissä

Koronaviruksen vaikutus maailmantalouteen

Kansainvälinen valuuttarahasto IMF:n pääjohtaja arvioi tiistaina 24. maaliskuuta, että **koronavirus voi aiheuttaa finanssikriisiäkin pahemman maailmantalouden taantumana**. Lähes 80 maata on jo pyytänyt IMF:ltä hätärahoitusta. IMF on sanonut olevansa valmis mobilisoimaan **kaiken käytössään olevan rahoituskapasiteetin, 1 000 miljardia dollaria**.

Kansainväliset investointipankit Morgan Stanley ja Goldman Sachs nostivat arvionsa koronaviruksen taloudellisesta vaikutuksesta. Koko maailman tasolla Goldman Sachs ennustaa bruttokansantuotteen laskevan tänä vuonna yhdellä prosentilla, **mikä olisi jo finanssikriisiä suurempi pudotus**.

Morgan Stanley:n ekonomistit laskevat **Yhdysvaltain bruttokansantuotteesta putoavan 30 prosenttia** vuoden 2020 toisella kvartaalilla. Saksalainen tutkimusinstituutti arvioi tällä viikolla Saksan bruttokansantuotteen laskevan tänä vuonna yli 20 prosentilla, enemmän kuin koskaan aiemmin. Komission oman arvion mukaan EU-alueen bruttokansantuote tulee laskemaan 2,5 prosentilla, mikä tarkoittaa, että talous kääntyisi supistumaan miinukselle yhdellä prosentilla vuonna 2020.

Myös maailmantaloudensuoritus toteaa, että koronaviruksen aiheuttama taloudellinen shokki on **verrattavissa vuosien 2007-2008 finanssifriisiin**. IMF uskoo talouden alkavan parantua vuonna 2021, mutta tämän hyvin optimistisen arvion rinnalla on syytä muistaa, että talouden parantuminen kriisistä vie historian perusteella yleensä viisi vuotta tai kauemminkin.

Poikkeuksellista aiempiin talouskriiseihin verrattuna on koronakriisin alkusyyyn käynnistyminen rahoitussektorin ulkopuolelta sekä shokin symmetrisen vaikutus samanaikaisesti EU-maissa.

Euroopan keskuspankin pelastustoimet

Euroopan keskuspankki EKP ilmoitti 12. maaliskuuta ensimmäisistä tukitoimista, 120 miljardin euron osto-ohjelmasta. Viikkoa myöhemmin, 19.3. EKP käynnisti 750 miljardin euron valtio- ja yritysjoukkovelkakirjojen osto-ohjelman (*a new Pandemic Emergency Purchase Programme*) lisätäkseen valtioiden ja yritysten rahoitusta ainakin vuoden loppuun. Pääjohtaja Lagarde on luvannut tekevänsä ”kaiken tarvittavan” euroalueen pelastamiseksi.

Yhteensä EKP:n osto-ohjelma tähän mennessä tälle vuodelle vastaa 7.3 prosenttia euroalueen BKT:sta. Kokonaisuudessaan EKP kertoo uudelleenrahoitustoimintojensa lisäävän euroalueen likviditeettiä 3 000 miljardiin euroon asti. EKP lisäksi alentaa pankkien vakavaraisuusvaatimuksia, tarjoaa niille edullista lainaa ja suuntaa rahoitustaan Euroopan pienille ja keskikokoisille yrityksille. Alennettujen pääomavaatimusten kautta vapautetaan noin 120 miljardia euroa pankkirahoitusta euroalueen pankeille. Euroopan keskuspankki lisää myös joustavuutta järjestämättömien lainojen kohteluun pankkien vakavaraisuussääntöissä sekä suosittelee, että kansalliset valvontaviranomaiset uudelleentarkastavat IFRS-tilinpäätösstandardien soveltamista myötäsyklisen finanssipolitiikan välttämiseksi.

Lisätietoa:

<https://www.suomenpankki.fi/fi/media-ja-julkaisut/uutiset/20202/ecb-announces-750-billion-pandemic-emergency-purchase-programme-pepp/>

Euroopan komission taloustoimet

Euroopan komissio esitti 13. maaliskuuta koordinoituja toimia covid-19-epidemian taloudellisten vaikutusten torjumiseksi ja sosioekonomisten vaikutusten lieventämiseksi ja EU-maiden tukemiseksi. Taloudellisten toimenpiteiden tavoitteena on varmistaa, että tukea tarvitsevat yritykset voivat saada **valtiontukea** kansallisilta valtioilta sekä hyödyntää täysimääräisesti Euroopan finanssipoliittisen kehyksen, **vakaus- ja kasvusopimuksen tarjoamaa joustoa**. Lisäksi **EU:n aluekehitys- ja rakennerahoista ohjataan 37 miljardia euroa** kriisin ratkaisemiseksi. Euroopan solidaarisuusrahastoa laajennetaan kattamaan terveyskriisit, jotta rahaston varoja voidaan ottaa käyttöön koronapandemian selättämisessä. Komissio tarkastelee myös tarvetta nostaa jäsenvaltioiden kapasiteettia nostaa vientiluottovakuutuksia.

EU:n talousarvion käyttöönotto

Tulevina viikkoina EU:n talousarviosta osoitetaan Euroopan investointirahastolle **miljardi euroa** takuuna, jolla kannustetaan pankkeja myöntämään rahoitusta pk-yrityksille. Tällä noin **8 miljardin euron rahoituksella** autetaan noin 100 000:ta eurooppalaista pk-yritystä ja pidennetään maksuaikaa epidemiasta kärsineille velallisille. Lisäksi jatkossa käytettävissä on 4,1 miljardia euroa EU-budjetin kohdentamattomia varoja.

Vakaus- ja kasvusopimus – joustoa Euroopan finanssipoliittiseen kehykseen

Komissio ehdotti 20.3. EU:n finanssipoliittisen kehyksen eli **vakaus- ja kasvusopimuksen jouston käyttöönottoa täysimääräisesti**, jotta jäsenvaltiot voivat toteuttaa tarvittavat kiireelliset toimenpiteet koronavirusepidemian hillitsemiseksi ja sosioekonomisten vaikutusten lieventämiseksi. Jousto tulisi kyseeseen, kun jäsenvaltion kasvu on negatiivista tai toiminta hidastuu huomattavasti. Lisäksi komissio ilmoitti olevansa valmis poikkeuslausekkeen aktivoimiseksi yleisemmän finanssipoliittisen tuen mahdollistamiseksi. Tämän lausekkeen nojalla talouden vakavassa taantumassa euroalueella tai koko EU:ssa voidaan lykätä julkisen talouden sopeutustoimia.

Investointialoite – tukea aluekehitys- ja rakennerahastoista ja solidaarisuusrahastosta

Komissio käynnisti 13. maaliskuuta koronaviruksen vaikutusten lieventämiseksi **investointialoitteen**, jolla tuetaan talouden ja yhteiskunnan eri toimintoja, kuten terveydenhuoltojärjestelmiä, pk-yrityksiä, työmarkkinoita ja muita haavoittuvia talouden aloja. Osana investointialoitetta **koheesiopolitiikan eri aluekehitysrahastojen määrärahoista osoitetaan 37 miljardia euroa** koronaviruskriisistä johtuviin terveysmenoihin ja investointeihin sekä pk-sektorin toimintaedellytysten turvaamiseen. Tässä ei edellytetä kansallista rahoitusosuutta. Komissio vapauttaa rakennerahastojen käyttämättömät ennakkomaksut, 8 miljardia euroa EU:n talousarviosta, jäsenvaltioiden käyttöön täydentämään 29 miljardin euron aikaistettua rakennerahoitusta eri puolilla EU:ta.

EU-maiden kansallisia toimenpideohjelmiä mukautetaan tarvittaessa rahoituksen ohjaamiseksi **tärkeimmille aloille**: lyhyen aikavälin toimiin, terveydenhuoltoon, työvoimapolitiisiin toimenpiteisiin sekä muille aloille, joihin epidemia eniten vaikuttaa. Investointialoitteella helpotetaan myös **eurooppalaisen sosiaalirahaston** 30 miljardin käyttöönottoa. Rahaston tarkoituksena on tukea työntekijöitä ja terveydenhuoltoa.

Lisäksi **EU:n solidaarisuusrahaston** soveltamisalaa laajennetaan sisällyttämällä siihen kansanterveyskriisit, jotta sitä voidaan tarvittaessa hyödyntää eniten kärsineissä jäsenvaltioissa. **Vuonna 2020 on käytettävissä 800 miljoonaa euroa.**

Joustavuutta valtiontukisääntöihin

Komissio hyväksyi 19.3. ns. tilapäisten puitteiden käyttöönoton, jotta EU:n jäsenmaat voivat hyödyntää **valtiontukisääntöjen mukaista täyttä joustovaraa** tukeakseen talouksiaan epidemian takia. Jäsenmaat voivat näin varmistaa, että yrityksille on saatavilla riittävästi likviditeettiä taloudellisen toiminnan jatkuvuuden säilyttämiseksi epidemian aikana ja sen jälkeen.

Tilapäiset puitteet hyväksyttiin vuonna 2008 toimenä maailmanlaajuiseen finanssikriisiin puuttumiseksi. Viisi tukimuotoa koskevat suoria avustuksia, valikoivia veroetuksia ja ennakkomaksuja, valtion takauksia yritysten ottamille pankkilainoille, tuettuja julkisia lainoja yrityksille, lyhytaikaisia vientiluottovakuutuksia, sekä valtiontukea reaaliseläoudelle kanavoivien pankkien suojaamista. Tilapäiset puitteet ovat voimassa joulukuun 2020 loppuun asti. Oikeusvarmuuden varmistamiseksi komissio arvioi ennen joulukuun loppua, onko tilapäisten puitteiden voimassaoloa tarpeen jatkaa.

Jäsenmaat voivat toteuttaa yritysten hyväksi sellaisia yleisesti sovellettavia muutoksia, kuten verojen lykkääminen tai lyhennetyt työajan tukeminen kaikilla aloilla, jotka eivät kuulu valtiontukisääntöjen piiriin. Ne voivat myös myöntää yrityksille korvauksia covid-19-epidemiasta johtuneista ja siitä suoraan aiheutuneista vahingoista. Tämä on tärkeää erityisesti sellaisten alojen tukemisessa, joihin vaikutukset kohdistuvat erityisesti, kuten liikenne, matkailu, hotelli- ja ravintola-ala sekä vähittäiskauppa.

Työllisyyteen kohdistuvien vaikutusten lieventäminen

Komissio tukee jäsenvaltioita työntekijöiden suojelemiseksi tarkoitetuissa toimissa, ml edistää lyhytaikaisia työohjelmia sekä täydennys- ja uudelleen koulutusohjelmia. Lisäksi komissio nopeuttaa **eurooppalaista työttömyysvakuutusjärjestelmää koskevan lainsäädäntöehdotuksen valmistelua**. Ehdotuksella pyritään tukemaan jäsenvaltioiden politiikkoja, joilla säilytetään työpaikat ja osaaminen.

Komissio ehdottaa, että Euroopan **globalisaattiorahastoa** voitaisiin hyödyntää irtisanottujen työntekijöiden ja itsenäisten ammatinharjoittajien tukemiseksi nykyisen ja tulevan asetuksen ehtojen mukaisesti. Rahastossa on käytettävissä vuodelle 2020 179 miljoonaa euroa.

Solidaarisuuden varmistaminen sisämarkkinoilla

Komissio esittää toimenpiteitä varmistamaan terveysriskien lieventämiseen tarvittavien **välttämättömien hyödykkeiden toimitusvarmuus ja saatavuus EU:n sisämarkkinoilla**, ml. lääkinnällisten suojainten ja lääkkeiden tuotanto, varastointi, saatavuus ja järkevä käyttö EU:ssa. Komissio esittää nopeutetun yhteishankintamenettelyyn käynnistämistä ja tekee yhteistyötä jäsenvaltioiden kanssa varmistaa keskeisten tavaroiden liikkumisen maarajojen yli. Lisäksi komissio tekee yhteistyötä jäsenvaltioiden, kansainvälisten viranomaisten ja EU:n keskeisten ammattijärjestöjen kanssa seurataks kriisin vaikutuksia matkailualaan ja koordinoidakseen tukitoimenpiteitä.

Lisätietoa:

Koordinoidut taloudelliset toimet covid-19-epidemian vaikutusten lieventämiseksi:

https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/fi/ip_20_459

Ehdotus asetukseksi koronaviruksen vaikutusten lieventämistä koskevasta investointialoitteesta:

https://ec.europa.eu/info/files/proposal-regulation-covid-19-response-investment-initiative_en

Valtiontuki: Tilapäiset puitteet covid-19-epidemian takia:

https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/fi/ip_20_496

Ehdotus asetukseksi taloudellisen tuen myöntämiseksi vakavasta kansanterveysuhasta kärsiville jäsenvaltioille ja unioniin liittymisestä neuvotteleville maille https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/regulation-coronavirus-financial-assistance-accession-countries-march-2020_en.pdf

Euroopan investointipankki

Euroopan investointipankki ilmoitti 16. maaliskuuta mobilisoivansa pikaisesti 40 miljardia eurooppalaisille pankeille pk-yritysten rahoitukseen. Komissio kohdistaa miljardi euroa kasvattamaan Euroopan investointirahaston ja strategisten investointien rahaston vakuuksia EIP:n rahoitusinstrumenttien kautta takaamaan rahoitusta 100 000 pk-yrityksille yhteensä 8 miljardin edestä.

Euroopan investointipankki esitti tiistaina 24. maaliskuuta uuden 25 miljardin takuurahaston perustamista koronaviruksesta kärsivien yritysten rahoittamiseksi ja lainoittamiseksi yhteensä 200 miljardin edestä. Rahoitusta kohdistetaan erityisesti pankeille ja innovatiivisille startupuille.

Lisätietoa:

<https://www.eib.org/en/about/initiatives/covid-19-response/index.htm>

Eurooppaneuvosto

Torstaina kokoontuva EU-maiden johtajista koostuva Eurooppaneuvosto pyytää komissiota valmistelemaan ”exit”-strategiaa ja tiekarttaa, ml investointeja, koronaviruksesta selviämiseksi. Neuvosto esittää myös **Euroopan kriisinhallintakeskuksen perustamista**.

Euroopan vakausmekanismista hätärahoitusta

Euromaiden finanssiministereistä koostuva euroryhmä teki tiistaina 24. maaliskuuta **periaatepäätöksen Euroopan vakausmekanismiin (EVM) käyttöönottamisesta**. Euroopan vakausmekanismiin käytössä on **410 miljardin hätärahoisto, mikä vastaa 3.4% euroalueen BKT:sta**. Euroryhmän puheenjohtaja Mario Centenon mukaan kriisirahoitus olisi käytettävissä sitä hakeville euromaille, jopa 2% valtion BKT:sta. Tämä tarkoittaisi enimmillään 280 miljardin euron käyttöönottoa 410 miljardista. Euroryhmän pitää vielä päättää paketin yksityiskohdista ja käytännön toteutuksesta. Suomen lisäksi Saksa, Itävalta ja Alankomaat korostivat, että EVM-lainan pitää olla ehdollista.

Euroopan vakausmekanismiin käyttöönoton vahvistavat **EU-maiden johtajat torstaina huippukokouksessa**. Euroopan parlamentin tärkeimmät ryhmät ja talous- ja raha-asioiden valiokunnan koordinaattorit ovat kannattaneet vakausmekanismiin turvautumista.

Mikä on Euroopan vakausmekanismi ja yhteinen kriisirahasto?

Finanssikriisin jälkeen perustettu **Euroopan vakausmekanismi (EVM) ja yhteinen kriisirahasto (Single Resolution Fund)** ovat merkittävästi lisänneet Euroopan talousvakautta. Vakausmekanismin yhteyteen ollaan lisäksi perustamassa **yhteistä varautumisjärjestelyä (common backstop)**, jonka rahoitus tulisi käyttöön vasta, kun kriisirahaston varat on käytetty loppuun. Varautumisjärjestelyn hätärahaa on kasvatettu yksityisen pankkisektorin maksuilla tarkoituksena estää rahoitussektorin pelastaminen veronmaksajien rahoilla. Yhteisen varautumisjärjestelyn on tarkoitus olla täysimittaisesti käytössä vuoteen 2024 mennessä, mutta voi olla, että siinä jo olemassa olevat varat otetaan nyt käyttöön.

Italia tulee näyttämään tietä millä aikataululla korona Euroopassa etenee – ja millä taloudellisilla, inhimillisillä ja yhteiskunnallisilla seurauksilla. Tarvittaessa Euroopan vakausmekanismi ja sen yhteydessä toimiva kriisirahasto toimivat puskurina myös Italian kohdalla.

Tarvitaanko euroalueella ”koronabondeja” kriisin rahoittamiseksi?

Koronapandemian jatkuessa Euroopan ja euroalueen mailla on kasvava paine tarkastella riittävätkö nykyiset komission, EKP:n ja jäsenmaiden toimet. Euroopan keskuspankin jäsen, Portugalin keskuspankin johtaja Carlos Costa sanoi maanantaina 23. maaliskuuta, että euromaiden pitäisi tarkastella mahdollisuuksia laskea liikkeelle ns **koronabondeja, euroalueen yhteisiä velkakirjoja**, jotta estetään kriisin eskaloituminen valtionvelkakriisiksi. Koronabondien erääntymisaika olisi useita vuosikymmeniä. Muun muassa Italia, Espanja ja Portugali ovat ilmaisseet tukea ajatukselle. **Myös joukko saksalaisia taloustieteilijöitä kannattaa ajatusta euroalueen koronabondeista**, 1 000 miljardin edestä, estämään kriisin leviäminen kertaluontoisena hätätoimena. Ranskan Emmanuel Macron on ollut avoin Italian ehdotukselle koronabondeista Euroopan investointipankin ja Euroopan vakausmekanismin kautta.

Tähän mennessä erityisesti Saksa, Alankomaat ja Suomi ovat vastustaneet eurobondeja, joissa velan riskit jaettaisiin yhdessä euromaiden kesken. Koronabondeihin on suhtauduttu jonkin verran avoimemmin kuin eurobondeihin finanssikriisin aikaan siitä syystä, että nykyinen kriisi on ulkoisen epidemian käynnistämä, ei niinkään rahoitusmarkkinoiden tai valtioiden sisäisten ongelmien synnyttämä. Epävirallisten tietojen mukaan Saksa ja Alankomaat olisivat valmiita tällä kertaa keskustelemaan koronabondeista koronan aiheuttaman ulkoisen shokin hoitoon, siinä määrin kuin, ne toimisivat väliaikaisena toimenpiteenä - Alankomaiden Mark Rutten mukaan kuitenkin vasta, kun EMU:n kasvu- ja vakaussopimuksen ja EU:n valtiontukisääntöjen joustomahdollisuudet on kulutettu loppuun.

Tiistain 24. maaliskuuta euroryhmän kokouksessa ei **euroryhmä ei kuitenkaan sopinut yhteisten koronavelkakirjojen liikkeelle laskemisesta.**